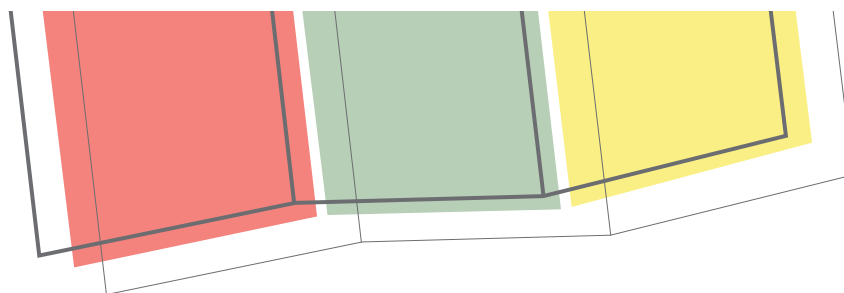

PROJEKTNO FINANSIRANJE MEDIJA

REZULTATI PRVE GODINE

PRIMENE

NOVOG BUDŽETSKOG MODELA

PRIMER OPŠTINE BOR

REZIME

BIRN Srbija predstavlja šesti izveštaj o efektima primene projektnog sufinansiranja medijskog sadržaja, na primeru opštine Bor. U toku 2015. godine opština Bor je raspisala dva javna konkursa. Prvi je bio poništen zbog neregularnosti, a drugi konkurs je raspisan u septembru i sproveden za poslednja tri meseca prethodne godine. Na ovom konkursu opština Bor je za 12 projekata izdvojila 21.265.000,00 dinara. Najviše novca dodeljeno je nekadašnjem javnom preduzeću Štampa, radio i film (ŠRIF) - 15.058.080,00 ili 70% ukupne vrednosti konkursa. Nadležna komisija odlučila je da podeli celokupnu opredeljenu budžetsku svotu za medijske projekte, uprkos niskom kvalitetu projekatnih prijava, o čemu svedoči uvid u obrazloženja komisije, koja su sastavni deo Rešenja o raspodeli sredstava. Karakterističan primer je ocena projekta ŠRIF u kojoj se navodi da projekat nema originalan medijski sadržaj, već se svodi na redovno emitovanje programske šeme, te da je komisija imala u vidu da je zbog nepreciznih i neusaglašenih zakonskih uredbi podnosiocu projekta doveden u pitanje opstanak i mogućnost finansiranja u budućnosti kada je u pitanju privatizacija. Najveći deo novca dodeljen je regionalnim, elektronskim medijima (Timočka televizija, JP ŠRIF, Za medija), a zatim slede lokalni štampari, elektronski i online mediji (Timočke, Borski nedeljnik, Ist media, TV Sezam). Podržan je i jedan projekat nacionalnog dnevnog lista Danas. Izuzev projekta lista Danas, koji ima za cilj da promoviše Bor široj publici, konkursom su podržani projekti medija koji su relevantan izvor informisanja u Boru i koji se bave lokalnim informisanjem.

BIRN je analizirao 5 medijskih projekata čija je ukupna vrednost 3.200.000,00 dinara, što je šestina ukupnog novca koje je ova opština opredelila medijima. Treba napomenuti da projekat JP ŠRIF nije bio dostupan za analizu istraživačima BIRNa, pa nije moguće ustanoviti da li je za najviše novca proizveden najkvalitetniji sadržaj.

Glavni nalaz je da je novcem građana mahom podržana redovna, dnevna produkcija vesti i izveštaja, tj. redovan rad medija. Tri od pet analiziranih projekata, zapravo nisu zaokružene tematske ni projektne celine. U tom smislu postoji realna potreba za edukacijom kako nosilaca vlasti koji konkurse raspisuju i za njih odobravaju novac, tako i komisije koja odlučuje o projektima i koja ovakvu vrstu projekata ne bi trebalo da preporučuje za finansiranje. Dodatno, potrebna je i edukacija samih medija koji bi trebalo da shvate suštinu projektnog finansiranja i podignu kvalitet podnetih prijava na konkursima. Jedan projekat zavrđuje pohvale (Za media) i može poslužiti kao primer dobre prakse.

UVOD

U toku 2015. godine, prve godine primene novog medijskog zakonodavstva i novog budžetskog modela projektnog sufinansiranja, opština Bor je raspisala dva javna poziva. Prvi javni poziv, raspisan 24.07.2015. godine na iznos od 21.200.000,00 dinara, poništen je zbog nepravilnosti na koje je ukazala Koalicija medijskih udruženja. Koalicija je osporila dva uslova konkursa: obavezu učesnika da emituju prenose sednica skupštine i da su već saradivali sa opštinom. Konkurs je poništen krajem avgusta prošle godine, a drugi je objavljen 01.09.2015, i njegova vrednost je bila oko 20 miliona dinara. Ovaj konkurs nije bio sporan sa stanovišta zakona, ali je zbog ranijih proceduralnih problema, trajao svega tri meseca (od oktobra do decembra 2015. godine, do kada su i mediji morali da proizvedu sadržaj). U toku sprovođenja konkursa, jedan od dobitnika, Ist medija, pokrenuo je sudski postupak protiv opštine Bor zbog neusaglašenih finansijskih obaveza, tj. opština je ovom mediju dodelila više novca nego što je isplatila.

Neregularnosti su, verovatno, posledica nepostojanja ranije prakse projektnog sufinansiranja. Prema podacima dostupnim na sajtu javno.rs jedini konkurs za medije na teritoriji opštine Bor, u periodu od 2011. do 2014. godine, raspisan je 2013. godine, nakon čega je sklopljen ugovor sa Studentskim radiom iz Bora. Istraživačima BIRNa nije poznato da li je taj projekat ikad realizovan. Vrednost tog projekta bila je 600.000,00 dinara, dok je na ime subvencija, javnih nabavki i direktnim ugovaranjem u istom periodu potrošeno 168.658.879,00 dinara (kako pokazuje tabela ispod). Plan budžetske potrošnje drastično je izmenjen uvođenjem projektnog finansiranja, što je prepolovilo lokalna izdvajanja za medije.

2011. - 39.089.032,00

2012. - 44.834.494,00

2013. - 41.517.696,00

2014. - 41.874.333,00

2015. - 21.300.000,00

Budžetski novac, kako stoji u javnom pozivu, opredeljen je za „ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja i odnosi se na: svakodnevno, istinito, nepristrasno, pravovremeno i potpuno informisanje svih građana opštine Bor; svakodnevno izveštavanje na jezicima nacionalnih manjina; informisanje osoba sa invaliditetom i drugih manjinskih grupa; podršku proizvodnji medijskog sadržaja u cilju zaštite i razvoja ljudskih prava i demokratije; unapređenje pravne i socijalne države; slobodnog razvoja ličnosti i zaštite dece i mladih, razvoja kulturnog i umetničkog stvaralaštva, razvoja obrazovanja, uključujući i medijsku pismenost kao deo obrazovnog sistema, razvoja nauke, razvoja sporta i fizičke kulture i zaštite životne sredine i zdravlja ljudi kroz posebne medijske forme i drugi javni interes u oblasti javnog informisanja...”

ANALIZA SADRŽAJA

Analiza BIRNa obuhvatila je 5 projekata realizovanih u toku jednog projektnog ciklusa. Treba napomenuti da je sav sadržaj proizveden u toku oktobra, novembra i decembra zbog proceduralnih kašnjenja. Projekti za analizu birani su kao tipološki raznovrsni, pa su tako obuhvaćene privatna produkcija, televizija, štampa i portali. Takođe, istraživači BIRNa vodili su računa da analizom obuhvate projekte kojima je dodeljena najveća suma novca, po tipu medija.

Naziv medija	Naziv projekta	Dodeljeni iznos
Dnevni list Danas	Bor u Danasu	500.000,00
Za medija	Informisanje stanovnika opštine Bor sa posebnim osvrtom na ekološke teme	800.000,00
Portal Bor 030	Medijsko praćenje aktuelnih sportskih, kulturnih i zabavnih dešavanja u opštini Bor	300.000,00
Ist medija	Jačanje odgovornosti javno-komunalnih preduzeća prema korisnicima	400.00,00
Timočka TV	Najbolje iz Bora	1.200.000,00

Analiza je obuhvatila 163 medijska sadržaja - emisije i tekstove, koji su bili dostupni u opštinskoj upravi Bora, po Zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja koji je BIRN uputio. Obrađeni materijal je deo zvanične projektne dokumentacije.

Glavni nalazi:

- Široko definisanim javnim interesom u javnom pozivu nisu određene tematske specifičnosti ni lokalni javni interes u informisanju, pa su tako svi projekti formalno ispunili zahtev konkursa. Dubljim uvidom u proizvedeni sadržaj pokazalo se da je konkursno finansiranje iskorišćeno, u velikoj meri, za redovan rad medija što nije glavna intencija zakona.
- Konkursom su finansirani mahom projekti lokalnih i regionalnih medija usmereni ka lokalnoj publici. Izuzetak je projekat Za medije, podržan i konkursom Ministarstva kulture i informisanja, čiji su sadržaji dopisničkog tipa, namenjeni nacionalnim emiterima, kao i projekat lista Danas koji promovise Bor široj publici.

- Analiza je pokazala da je opština Bor finansirala tri produkcijski identična projekta. Projekti Ist medije, Timočke radio i televizije i Bor 030 su celokupni informativni programi, u formi vesti ili izveštaja kojima se prate dnevna, aktuelna dešavanja u Boru. Projekat Danasa imao je cilj promociju opštine Bor, pa je tako ovaj projekat ostao lišen analitičkih tekstova kojima se tretiraju problemi zajednice.
- Analizom je moguće mapirati i kvalitetan sadržaj, koji treba da posluži kao dobar primer za naredne konkurse. U produkcijskom smislu, za pohvalu je projekat Za medije koji tehničkim kvalitetom, posebno upotrebom drona za snimanje pejzaža, čini ovaj projekat savremenim i atraktivnim za gledaoce. Ovo je svakako smer koji bi lokalni i regionalni mediji trebalo da slede i u šta bi trebalo da ulažu novac građana.
- U četiri od pet podržanih projekata žanrovski preovlađuje informativa, vesti i izveštaji. Za projekat Za medija karakterističan je *human interest story*, tako da su vesti obojene životnim pričama meštana opštine Bor. Upadljivo izostaje analitika i izveštavanje koje se bavi problemima građana, kao što su korupcija, ljudska prava i sl.
- Novcem građana podržani su sadržaji koji se mogu oceniti kao osrednji u produkcijskom smislu, ali koji su zanatski dobro urađeni. Stil i jezik novinara su jasni i koncizni, vladanje formom je dobro. Međutim, nedostaje novinarska inicijativa da se izađe iz okvira dnevnog izveštavanja i da se nametnu teme od interesa za zajednicu. Portali zaostaju u produkcijskom smislu, gde pored teksta i jedne fotografije nema alata za vizuelizaciju sadržaja. Timočka radio i televizija nije predala tehnički ispravan disk, pa ja analiza bila ograničena.
- Analizirani sadržaj tematski je diverzifikovan i oslanjen na različite izvore - građane, lokalne funkcionere, eksperte i civilni sektor. Ipak, kako se izveštava mahom kroz informativne forme, bez otvaranja „problematičnih“ tema, sadržaj uglavnom ima promotivni ton.

PREPORUKE

- Bližom definicijom javnog interesa, stavljanjem opštih društvenih problema u lokalni kontekst, lokalne samouprave bi dale podstrek proizvodnji medijskog sadržaja koji je relevantan za unapređenje lokalnog informisanja. Razvojni planovi i drugi strateški dokumenti mogu da budu dobra početna tačka u formulisanju interesa lokalne zajednice u informisanju.
- Lokalna samouprava trebalo bi da unapredi procedure sprovođenja konkursa. Uslovi učešća, rokovi, rad komisije i ostale procedure trebalo bi da budu usklađene sa Zakonom o javnom informisanju i medijima, kao i pratećim Pravilnikom.
- Mediji su pokazali elementarno nepoznavanje projektnog finansiranja, što je smernica za unapređivanje profesionalnih standarda.
- Potreba za kontrolom proizvedenog sadržaja neophodna je na finansijskom i sadržinskom planu. Finansijska kontrola doprinela bi legitimnosti celokupnog procesa. U opštini Bor potrebno je da se bliže odrede pravila o budžetskim troškovima i načinima pravdanja budžetskih sredstava (na primer, izbegli bi se sudski postupci poput onog koji vodi Ist media).
- Evaluacija proizvedenog sadržaja od strane nezavisnih komisija bila bi veoma značajna za opštinu Bor, koja je u prethodnom projektnom ciklusu više puta finansirala proizvodnju istog sadržaja. Na ovaj način postiže se da se ovakve i slične greške ne ponavljaju.
- Projektno finansiranje služi i osnaživanju novinarske inicijative, time što pruža sredstva za realizaciju tema od javnog interesa. Posebno treba izbegavati finansiranje redovne produkcije, dnevnih vesti i izveštaja, koji nisu zaokružene projektne celine.

INFORMACIJE O ISTRAŽIVANJU

BIRN Srbija sprovodi obimno istraživanje i analizu sadržaja programa i projekata koji su sprovedeni u toku 2015. godine u 10 opština/gradova u Srbiji, kao i projekata koji su podržani od strane Sekretarijata za kulturu i informisanje AP Vojvodine i Ministarstva kulture i informisanja.

Uzorkom je obuhvaćeno 20% projekata kojima su dodeljene najveće sume novca, po svakom tipu medija. Analiza sadržaja sprovedena je na osnovu posebno razvijenog kodeksa koji ima 23 kategorije, među kojima su: naziv i tip medija, naziv projekta, prostorna/geografska pokrivenost, vrsta publike kojoj se sadržaj obraća, novinarske forme i žanrovi, kvalitet produkcije (vladanje žanrom i formom), tematski fokus, originalnost sadržaja, tretman teme, izvori, tehnički kvalitet produkcije, broj obrađenih jedinica.

Analizu sprovodi tim BIRN Srbije, u okviru projekta „Ispod radara: monitoring implementacije medijskih zakona“, koji podržava ambasada Kraljevine Holandije u Beogradu.

Projekat traje do oktobra 2016. godine, a BIRN će javnosti predstaviti i povremeno objavljivati 12 izveštaja o sprovođenju projekata i medijskih zakona.

Više informacija dostupno je na stranici BIRN Srbija <http://birnsrbija.rs/ispod-radara-monitoring-implementacije-projekt-nog-finansiranja/>

INFORMACIJE O ANALIZIRANIM PROJEKTIMA

Timočka televizija i radio, Najbolje iz Bora

Regionalna Timočka televizija i radio (TTR) je ovaj projekat realizovala posredstvom **10 specijalizovanih TV emisija „Najbolje iz Bora“** posvećenih dešavanjima u opštini Bor, kao i posredstvom **50 kraćih TV priloga i intervjua u emisiji „Moj grad“**, koji su nastali montažom istih priloga preuzetih iz kolažne emisije i njihovim reemitivanjem u ostalim informativnim emisijama.

Uzorak obuhvaćen analizom bio bi veći da nije **bilo tehničke greške na jednom od diskova** koji su poslani uz finansijske i narativne izveštaje. Takođe, tehnički kvalitet i vizuelni prikaz nije moguće oceniti, opet, zbog tehničke greške na diskovima. **Analiza koja sledi urađena je na osnovu audio snimka.**

Cilj projekta TTR, naveden u prijavi u koji je BIRN imao uvid, bio je „afirmisanje zapostavljenih tema i osoba iz lokalne sredine, što će na dugoročnom planu doneti bolji odnos društva, kao i podizanje opšte informisanosti lokalne sredine“. Ovaj cilj je u realnosti pretočen u **redovno, dnevno izveštavanje o aktuelnostima u Boru**, a istaknuti Borani predstavljeni su kroz intervjue u emisiji „Moj grad“. Kolažna emisija „Najbolje iz Bora“ bavi se temama od lokalne infrastrukture do obeležavanja „zlatne svadbe“ i godišnjice drugog svetskog rata, do grejanja, rekonstrukcije bazena, dana opštine, kulture i sl. Izveštaji su nastali mahom **na osnovu pseudo-događaja, koje iniciraju opštinska uprava, javna preduzeća i institucije**, što proizvodi mahom pozitivan, promotivan ton u izveštavanju. Iz ovakvog novinarskog pristupa, sledi i da je izveštavanje mahom kroz **informativne i beletrističke žanrove**, dok analitički pristup izostaje, kao i novinarska inicijativa u odabiru i obradi tema od lokalnog značaja.

Ist media, Jačanje odgovornosti javno-komunalnih preduzeća prema korisnicima usluga

Projekat Ist media, kako pokazuje projektna prijava u koju je BIRN imao uvid, zamišljen je kao projekat koji „jača svest javnih preduzeća o odgovornom ponašanju prema stanovništvu“. Dublji uvid u proizvedeni sadržaj pokazuje da ovaj ambiciozni (i krajnje relevantan) cilj nije dostignut, već da je Ist media pravdala novac dobijen projektom **redovnim izveštavanjima o opštini Bor** na svom portalu istmedia.rs.

Analizom je obuhvaćeno 38 tekstova sa navedenog portala, mada je inicijalno, projektnom prijavom, bila predviđena obimnija produkcija - ukupno 150 tekstova i 2 videa.

Sadržaj koji je analiziran **deo je redovne, dnevne produkcije vesti i izveštaja, aktuelnih i servisnih vesti** na istmedia.rs. Redakcija prati rad lokalne administracije i javnih preduzeća, kulturne institucije i sportska i kulturna dešavanja u opštini. **Povod za izveštavanje su mahom pseudo-događaji koje iniciraju institucije.** Tako, na primer, ima vesti o danu borbe protiv side, proslavi povodom jubileja zlatne svadbe, danu opštine Bor, informacije o isključenjima struje, pozorišnim predstavama i sportskim događajima i sl. Iako je ovakva vrsta izveštavanja neophodna za informisanje lokalnog stanovništva, **upadljivo izostaju teme koje nameću i**

osmišljavaju sami novinari, a izostaju i dublje analize problema koji bi omogućile čitaocima portala da pozovu institucije na odgovornost (što je bio jedan od ciljeva projekta).

Novinari **dobro vladaju žanrom**, poštuju se novinarska pravila u pisanju informativnih žanrova, a jezik je jasan i razumljiv, prijemčiv čitaocima portala. Ipak, oprema tekstova je skromna (obično jedna slika i tekst), bez upotrebe alata za vizuelizaciju sadržaja (npr. infografici) koji su dostupni novinarima u online izveštavanju.

Dnevni list Danas, Bor u Danasu

Projektom su obuhvaćena tri pojedinačna teksta na kojima je naznačen finansijer projekta i jedan tematski dodatak. Ceo projekat objavljen je u četiri decembarska broja. **Projekat je osmišljen kao predavljanje grada Bora**, pa tako tekstovi tematski variraju od politike, ekonomije do turističkih i prirodnih potencijala ovog kraja. Pristup temi je beletristički, **nedostaje dublja analiza**, a reportažama nedostaje lokalni kolorit. U tehničkom smislu projekat je kvalitetan, **novinari valjano vladaju žanrovima**. Svaki tekst je opremljen potpisanom fotografijom koja prati priču.

Tekstovima nedostaje aktuelni povod, ali i novinarska inicijativa kojom bi se otvorili životni problem građana ovog kraja. Umesto toga novinar nudi bajate reportaže o Boru kao rudarskom gradu ili PR tekstove kojim se veličaju turistički potencijali - Zoo vrt, skijalište ili Borsko jezero.

Kao izvori pojavljuju se nosioci javne vlasti, dok građana, predstavnika civilnog sektora ili eksperata gotovo i da nema. (Izvori: gradonačelnik, direktor RTB-a, građani, direktorka JP „Borski turistički centar“, PR Zoo vrta, streljašica, džez muzičar i umetnički direktor Centra za kulturu, direktorka JP „ Borski turistički centar“)

Za Media, Informisanje stanovnika opštine Bor sa posebnim osvrtom na ekološke teme

Projektom je obuhvaćeno 17 tv priloga, jedna ekološka minijatura i tri epizode emisije Pogledaj oko sebe. Obradene teme su u glavnom **zanimljive priče običnih ljudi**, bilo da se oni odluče za proizvodnju sira po staroj recepturi ili dođu iz Japana na motoru u Srbiju. Prilozi su emitovani na nacionalnim televizijama TV Pink i B92, što je dogovoreno projektom.

Kvalitet produkcije je na odličnom nivou, kamera je dinamična što priloge čini zanimljivim za gledanje. Akteri priča su građani zaječarskog kraja, u tom smislu nema promovisanja finansijera projekta davanjem većeg prostora javnim funkcionerima.

Portal Bor 030, Medijsko praćenje aktuelnih sportskih, kulturnih i zabavnih dešavanja u opštini Bor

Portal Bor 030 nije proizveo medijski projekat, već je **novac iskorišćen za redovnu proizvodnju vesti**. Analizom je obuhvaćeno 29 vesti objavljenih u toku oktobra, novembra i decembra koje su tematski raznovrsne - obuhvataju lokalne komunalne, političke, ali i vesti iz sporta i kulture. Deo sadržaja nije autentičan već je preuzet sa agencija (Tanjug) ili iz drugih medija (Danas, Blic). Povod za pisanje vesti su aktuelni, loklni događaji, a među sagovornicima prednjače građani kao glavni akteri. U drugom planu su javni funkcioneri, direktori javnih preduzeća i ustanova.